

Den gældende lovs forureningsbegreb hænger sammen med denne kildeorienterede betragtning af miljøbeskyttelsesindsatsen. Således opfattes fast affald eller restprodukter fra en virksomheds produktion ikke som en del af virksomhedens forurening, når disse restprodukter føres bort fra virksomheden til deponering eller forbrænding. Ud fra en teknisk – og miljømæssig – betragtning er dette en vilkårlig og uhensigtsmæssig afgrænsning: Der består nemlig ofte en mulighed for at »flytte« forureningen fra luftforurening til vandforurening ved at vaske røggassen, fra luftforurening til fast affald ved at filtrere røggassen og fra vandforurening til fast affald ved at deponere slam fra et spildevandsanlæg.

En sådan »flytning« af belastningen fra luft til vand eller jord – eller omvendt – kan ikke anses for at være en miljømæssigt tilfredsstillende løsning på langt sigt. Ganske vist kan man afbøde lokale belastninger ved at flytte forureningen fra én form til en anden eller fra ét sted til et andet. Men på længere sigt og set i et helhedsperspektiv kan sådanne løsninger kun ses som midlertidige nødløsninger. Ud fra Brundtlandkommissionens anbefalinger om en bæredygtig udvikling er det nødvendigt at sætte ind med forebyggende indsatser, som ud fra et helbredsperspektiv søger at begrænse energi- og ressourceanvendelsen mest muligt.

Forureningsbegrebet må bygge på en vurdering af hele det kredsløb, som stoffer, produkter og materialer gennemløber fra udvinding, oparbejdning, behandling og montering til forbrug og bortskaffelse ved deponering og forbrænding. Derfor må også frembringelsen af fast affald og restprodukter på en virksomhed ansues som en del af virksomhedens forurening.

Ud fra samme kredsløbsbetragtning må også de varer og produkter, som tilføres miljøet i senere led: under forbrug eller ved bortskaffelsen som affald, inddrages under den miljømæssige helhedsvurdering.

De styringsmidler, som knytter sig til reguleringen af fast ejendom, herunder planlægningsbestemmelser om lokalisering af forurenende aktiviteter, kommer til kort over for de miljøproblemer, som ikke entydigt kan henføres til – eller beror på – det sted eller den region, hvor »kilden« til forureningen er placeret.

Drivhuseffekter, nedbrydning af ozonlaget i stratosfæren, ophobning af tungmetaller i naturen, ophobningen af næringssalte i vandmiljøet, væksten i affaldsmængderne osv. kan ikke begrænses alene ved hjælp af styringsmidler, som fokuserer på de lokale eller regionale effekter af emissioner fra kilder knyttet til fast ejendom.

Det er disse overvejelser, som ligger bag princippet om renere teknologi som styrende for en helhedsorienteret og forebyggende miljøpolitik.

Princippet om renere teknologi indebærer, at man i videst muligt omfang søger at hindre, at forurening opstår, ikke alene i den primære produktionsproces, men også i senere led i vare- og materialekredsløbet. Vægten lægges således på den forebyggende indsats til begrænsning af forurening snarere end på den afhjælpende indsats i form af rensning og destruktion af forurenende stoffer, produkter og materialer.

Bag princippet om renere teknologi ligger der en erkendelse af, at en forureningsbekæmpelse, som kun retter sig mod ét led i kredsløbet, f.eks. produktionsleddet, og betragter dette isoleret, måske blot medfører, at problemet flytter over i næste led.

Princippet om renere teknologi indebærer endvidere, at man så vidt muligt søger at indbygge forureningsbekæmpelsen i selve produktionsteknologien.

Det er imidlertid vigtigt at understrege, at princippet om renere teknologi ikke alene vedrører teknologier i snæver forstand. Som nævnt omfattes mindre forurenende, mindre ressourceintensive og mindre energi-krævende produkter og materialer af begrebet.

Princippet om renere teknologi indebærer heller ikke, at rensningsforanstaltninger uden videre kan opgives eller erstattes. Uanset om der fremover lægges betydelig større vægt på at begrænse de samlede forureningsmængder gennem anvendelse af renere teknologier, herunder mindre forurenende produkter og materialer, vil der fortsat være behov for rensning og destruktion. Princippet om renere teknologi kan således begrænse behovet for rensning på en række områder, men aldrig helt erstatte det. Som miljøpolitisk rettesnor kan det derimod virke som en metodisk regel, som går ud på følgende:

- 1) Forurening og forureningsbegrænsning må vurderes ud fra hele kredsløbet af stoffer, produkter og materialer.
- 2) I de enkelte behandlingsprocesser – ligesom i den samlede samfundsmæssige omsætning af stoffer, materialer og produkter: fra indvinding til bortskaffelse og destruktion – bør man sætte ind så tidligt i processen som muligt ved at søge at minimere energi- og råvareforbruget og dermed begrænse den stof- og materialemængde, som samlet tilføres naturen som spild eller affald.
- 3) Rensning bør – metodisk set – være en sekundær løsning. Mulighederne for at begrænse rensningsbehovet gennem anvendelse af renere teknologier bør vurderes først.
- 4) For så vidt angår særlig skadelige eller betænkelige stoffer, produkter og materialer bør man – i videst muligt omfang – først vurdere mulighederne